પત્રકાર થવા ઇચ્છુકોનું બાઇબલ | યૉસેફ મૅકવાન

[**'લેખન અને પત્રકારત્વ' :** લેખક : ફાધર વર્ગીસ પૉલ, પ્રકાશક : રન્નાદે પ્રકાશન, ૫૮/૨, બીજે માળ, જૈન દેરાસર સામે, ગાંધીરોડ, અમદાવાદ ૩૮૦ ૦૦૧, પાનાં ૧૩૦, પાકું પૂંઠું, કિં. રૂ. ૭૦/-]

પત્રકારત્વ અને લેખનને એક કલા તરીકે જોનાર ફાધર વર્ગીસ પૉલ પોતાના 'લેખન અને પત્રકારત્વ' પુસ્તકમાં પત્રકારે પોતાના અખબારલેખનમાં સર્જનાત્મક સંસ્પર્શ કેવી રીતે આપી શકાય, પોતાના લખાણની ધાર કેવી રીતે નીસરે અને નિખરે તેની વાત સાદી-સરલ ભાષામાં કહી છે. પત્રકાર તરીકેના પોતાના ૩૦ વર્ષના અનુભવોનો નિચોડ અહીં જોઈ શકાય છે. તેઓ પોતે અંગ્રેજી પત્રકારત્વના અભ્યાસક્રમની કાર્યશિબિરો પણ દેશ-પરદેશમાં ચલાવે છે. પોતાના બહોળા જ્ઞાનનો લાભ પત્રકારત્વના ક્ષેત્રે પા પા પગલી ભરતા પત્રકારોને મળે એ એમનો શુભ આશય અહીં સ્પષ્ટપણે જોઈ શકાય છે.

પત્રકારત્વના ક્ષેત્રે ડિગ્રી કે ડિપ્લોમા મેળવી લેવાથી કામ સરતું નથી. પોતાના લખાણને અસરકારક બનાવવાનાં પાંચ સૂચનો તેઓ આ પુસ્તકમાં આપે છે. પત્રકાર થવા માગતા યુવાને વાચનનો શોખ કેળવવો પડે. બધું જ સાહિત્ય વાંચવાનો ગુણ કેળવવો પડે. બીજું સૂચન, લખવાની ટેવ પાડો. રોજ કંઈ ને કંઈ લખો. પોતાના વિચારો સ્પષ્ટ કરવા વારંવાર લખ-ચેક-ભૂંસની રીત અજમાવો. ત્રીજું સૂચન આપતાં કહે છે, નિરીક્ષણશક્તિ વિકસાવો. કુતૂહલવૃત્તિને પોષો. તેથી બધામાં રસ લો. આમ કરવાથી જ્ઞાનની – માહિતીની તમારી ક્ષિતિજો વિસ્તરશે. ચોથું સૂચન, મહેનત કરવાથી પાછા ન પડો, એ આપે છે. પાંચમું સૂચન છે, હિંમતથી લખો. લખાણ પરત આવે કે ન સ્વીકારાય તો નાસીપાસ થયા વિના તે પડકારને ઝીલી લો અને લખવાનું ચાલુ રાખો. અટકો નહીં.

આ પુસ્તકમાં ફાધર છાપાના તંત્રી પર લખવાના પત્રોની પણ સરસ રીતરસમ શીખવે છે તેવા પત્રલેખનની ટેવ પડે તો લેખનનો રાજમાર્ગ તમે કંડારી શકો એવું ગર્ભિત સૂચન બીજા પ્રકરણમાં છે.

લેખનનો રાજમાર્ગ કંડારનારા નવોદિત લેખકોને તેઓ દસ આજ્ઞાઓનું નમ્ર સૂચન કરે છે. આમ સૂચવતી વખતે પોતે પોતાના વિશે નમ્રતાથી કહે છે, 'હું એક સામાન્ય કક્ષાની બુદ્ધિમત્તા ધરાવતો એક સરેરાશ વ્યક્તિ છું.'

નવોદિત લેખકોને આપેલી દસ આજ્ઞાઓમાંથી પહેલી છે – ભાષા પર પ્રભુત્વ મેળવવાની રીત. એ માટે વિચારોને સરળ – સાદી ભાષામાં મૂકો. ક્વોટેશનોથી દૂર રહો. બીજી આજ્ઞા છે ઉત્તમ પુસ્તકોનું વાચન. તેનાથી ભાષાશૈલી ઘડાશે. વિચારોને, ખ્યાલોને રજૂ કરતાં આવડશે. ત્રીજી આજ્ઞા છે જે લખવા ચાહો તેની પાયાની વિગતો પ્રાપ્ત કરી લો. જરૂરી માહિતી મેળવી લો. પછી જ લખો. ચોથી આજ્ઞા છે રોજનો સમય નક્કી કરી લખવાનો પ્રારંભ કરો અને એને વળગી રહો. પાંચમી આજ્ઞા છે લખતાં પહેલાં કાગળમાં કે મનમાં આયોજન કરો. તે અંગેના મુદ્દા વિચારી કાગળ પર નોંધો કે મનમાં ગોઠવી લો. પછી તે સડસડાટ લખાશે. છઠ્ઠી આજ્ઞા છે જિજ્ઞાસા કેળવો. પત્રકારો – લેખકોને માટે આ ગુણ હોવો ખાસ જરૂરી છે. સાતમી આજ્ઞા – અન્ય લેખકો-પત્રકારો સાથે સંપર્કમાં રહેવાનું ફરમાવે છે. જેથી એમનો ઘણી રીતે લાભ મળી શકે. આઠમી આજ્ઞા આપતાં કહે છે કે – તમારાં ટીકા-ટિપ્પણનો સ્વીકાર કરો. તેનાથી તમારું લખાણ સુધરશે. નવમી આજ્ઞામાં કહે છે લખો... ફરીફરીને લખો. મઠારો. જગતની મહાન કૃતિઓ એ રીતે જ લખાઈ છે. છેલ્લી દસમી આજ્ઞામાં કહે છે 'સમયમર્યાદાનો સ્વીકાર' કરો. સમયમર્યાદામાં રહી લખો તો જ તેનો અર્થ થાય.

– આમ સંપૂર્ણ સમાચાર કેવી રીતે સંપૂર્ણ બને છે તે પણ તેઓ પુસ્તક દ્વારા શીખવે છે તો કટોકટી વખતે પત્રકારનો શો ધર્મ હોઈ શકે છે તેની પર પણ પ્રકાશ પાડે છે. લખાણને મઠારવાની પણ કલા છે તેનો રસ પડે એમ ઉલ્લેખ કરે છે.

અનુવાદની કલા પણ ઉત્તમ અનુવાદોનાં ઉદાહરણથી લેખકે સમજાવી છે. જે વાંચતાં અનુવાદ કરવાની પ્રેરણા મળે એવું છે તેના સિદ્ધાંતો શું છે ને તેની સ્વતાલીમ કેવી રીતે લઈ શકાય તે પણ સમજાવ્યું છે.

ટૂંકમાં આ પુસ્તક પત્રકારત્વક્ષેત્રે પ્રવેશ કરવા ઇચ્છુક યુવાનોએ વાંચવું જ રહ્યું. સામાન્ય રીતે જીવનને સુંદર બનાવવા, નિષ્ઠાથી જીવવા ચર્ચની વ્યાસપીઠ પરથી ફાધર બોધ આપે છે, પરંતુ અહીં તો શબ્દો સાથે પનારો પાડનારને માટે ઊંચો, પવિત્ર અને સાચી દિશાનો સાચા અર્થનો બોધ ફાધરે આપ્યો છે. આ ક્ષેત્રમાં ફાધર વર્ગીસ પૉલનું પુસ્તક 'લેખન અને પત્રકારત્વ' પત્રકાર થવા ઇચ્છુકોનું 'બાઇબલ' ગણાશે એ નિશ્ચિત ને નિઃશંક છે.

r